

CHESTERTONS GODA HUMÖR

"HANS VÄLDIGA figur, hans bullrande humor, hans kärlek till öl och katolicism utgör några av hans främsta kännetecken"; så heter det i förlagsanmälan till den svenska upplagan av Gilbert Keith Chester-

tons bok *Ortodoxi* (Gebers, 9:50), ett försvar för den katolska tro till vilken Chesterton vid tiden för bokens författande (1908) ännu inte formellt anslutit sig. Det är en bisarr men väsentlig karaktäristik. Det

enda tvivelaktiga ligger i talet om kärleken till öl; Chesterton skrev mycket om öl, kanske för att markera sin folklighet, men vad han drack var huvudsakligen bourgogne, på äldre och nyktrare dagar tre till fyra flaskor dagligen. En kolossalt fet herre, som vid bågaren under rungande gapskratt producerar paradoxer till Guds ära, det är den bild vi — av allt att döma med rätta — gör oss av denne trons försvarsakrobat.

Basen för detta märkliga liv — av allt att döma lyckligt likaväl som festligt — var säkerligen inte vare sig katolicismen eller bourgogne, utan ett nästan patologiskt gott humör. Vi behöver inte vara fångna i den gamla föreställningen om sammanhang mellan intelligens och olycka för att bli förvånade över denna ihärdiga munterhet. Chesterton var glad av naturen, han kunde inte låta bli att vara det. Men den katolska tron gjorde honom om möjligt ännu gladare. Den gav honom en känsla av absolut intellektuell trygghet, utan varje spår av problematik; intet tyder på att han nämnvärt tänkte på, än mindre grubblade över, den frälsningslära som han slukat med samma aptit som andra goda saker i livet. Alkoholkonsumtionen, som sattes i system långt tidigare, får också antas ha varit välgörande för hans speciella art av begåvning. Detta flöde av infall, där det sunda förnuftet klär sig i påfågelsdräkt och det befängda nästan blir övertygande, bär rusets prägel — oftast är det fråga om ett lätt rus, men ibland får man intrycket av några glas för mycket, och det rena larvet ligger nära.

Men frågan är om kombinationen inte blev litet för kraftig. Har någonsin en sådan intelligens, en sådan uppfinningsriktighet, en sådan kvickhet förenats med en sådan ytlighet? Chesterton tycks redan i trettiårsåldern ha blivit oförmögen att tänka annat än i kullerbyttor; tekniken är nästan alltid underhållande, men resultaten mer och mer groteska. Många har sökt spåra djupsinne bakom leken, men de har svårt att meddela vad de funnit.

*

bara land i det vardagliga, det välkända. Han säger sig vara förvånad och förtjust över att då han tar ett tåg från Piccadilly till Paddington inte hamna på Ceylon. Och i den andra försvarar han ortodoxin, auktoriteten. Att vara ortodox är klokhet, och "att vara klok är mera dramatiskt än att vara vansinnig". Ortodoxin "är en människa i balans bakom vansinnigt framrusande hästar; än tycks han vackla åt ena hållet, än ramla åt det andra, men han bevarar statyns behag och aritmetikens säkerhet". Denna katolicism som språngbräda för en skojfrisk polemiker har egendomligt nog rönt den största uppskattning hos de troende: alla sorts apologeter mottas med tacksamhet.

Chestertons skämtlynne sviker honom inte heller då det gäller kriget. I sin självbiografi ironiserar han över dem som efter det första världskriget talade om sin desillusion över att allt förblev vid det gamla. Det väsentliga var, skrev han, att man klarat sig mot tyskarna. "Det enda försvarliga kriget är ett försvarskrig; och ett försvarskrig är definitionsmässigt och enligt sin natur ett krig från vilket man återvänder söndertrasad och blödande och bara skryter över att man inte är död." Reflexionen har ett stänk av förnuft, men är för munter; det enkla faktum att miljoner unga människor dog i kriget kommer bort genom att varje folk betraktas som en man.

Det erotiska problemet löses med samma dygdiga frivolitet, samma glada anspråkslöshet. "Att hålla sig till en kvinna är ett ringa pris för att över huvud taget få så mycket som se en kvinna." Chesterton skildrar kvinnor med en hänförelse utan sensualism och ett pryderi som även de mest typiska viktorianerna skulle kunnat avundas honom. "En man som talar med en kvinna om sexuella saker är en lyrmål."

Denna kvickhet, som så ofta är nästan blottad på vett, kommer främst till sin rätt i rena vitsar som roar trots meningslösheten. Chestertons berömda fras om kvinnoemancipationen är ett gott exempel: "En miljon kvinnor reste sig och förklarade: Vi vill inte att man dikterar för oss. Och sedan blev de genast stenografer." Det är Chestertons bästa stil.

*

Detektiv- och äventyrsberättelserna har med rätta skapat Chestertons rykte. Intrigerna är lysande, och de moraliska och intellektuella betraktelserna, som verkar tunna och pretentiösa då de framförs separat, gör sig briljant i denna inramning av osannolika händelser och personer. Fader Brown är en Chesterton som av hänsyn till situationen får lägga band på sin munterhet, men fritt kan utveckla sin fyndighet och sin

oöverträffliga förmåga av pregnant formulering. Man läser med spänning utan att någonsin bli upprörd; än mer än i andra detektivromaner är mordet, liken och bovorna rena rekvisita, som förströ utan att ett ögonblick tas på allvar. Det urval av dessa historier som nu utkommit på svenska (*Fader Brown*, Albatross-Norstedts, inb. 10 kr.) är utmärkt och översättningen av Tore Zetterholm i stort sett perfekt. Den som läst Fader Brown-historierna tre eller fyra gånger sedan trettio år måste i detta urval sakna några av de bästa, och en fortsättning är därför välkommen.

HERBERT TINGSTEN

Katolicismen annekteras utan svårighet av Chestertons goda humör. Det typiska med kristendomens känsla för världen och naturen är, skriver han, "en egendomlig anstrykning av glattighet som närmar sig frivolitet"; på den linjen har han givit sin tolkning av den helige Franciscus. "Det fanns någonting som var alltför stort för Gud att visa oss då han vandrade på jorden; och jag har ibland föreställt mig att det var hans munterhet." Det slappa och tjusande i denna reflexion, som avslutar "Ortodoxi", är betecknande för Chestertons hela debåttmetod; vem orkar diskutera tanken att Jesus egentligen skulle ha varit en muntergök, som Chesterton själv, men var tvungen att hålla sig allvarlig av något slags hänsyn till människorna? Denna lyckliga människa finner Alices under-